

**НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ
ХЕМИЈСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

ПРЕДМЕТ: Извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације Снежане Брашанац, мастера хемијске технологије

На редовној седници Наставно – научног већа Универзитета у Београду-Хемијског факултета, одржаној 17.01.2019. године, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Снежане Брашанац, мастера хемијске технологије, стручног сарадника на Металуршко-технолошком факултету, Универзитет Црне Горе под називом:

„Одређивање антиоксидативне моћи и капацитета усвајања метала дивље боровнице (*Vaccinium myrtillus* L., Ericaceae) поријеклом из Црне Горе”

Веће научних области природних наука Универзитета у Београду је на седници одржаној дана 28.2.2019. године на захтев Хемијског факултета (евиденциони број: 32/5 од 14.2.2019. године) дало сагласност на предлог теме докторске дисертације (евиденциони број 61206-838/2-19). Комисија је докторску дисертацију прегледала и Наставно – научног већу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

А. Приказ садржаја дисертације

Докторска дисертација Снежане Брашанац написана је на 94 стране, А4 формата, фонт 12, проред 1 и садржи 36 слика и 16 табела. Докторска дисертација је подељена на 6 поглавља: Увод (2 стране), Општи део (25 страна), Експериментални део (10 страна), Резултати и дискусија (42 страна), Закључак (1 страна), Литература (14 страна, 270 цитата). Поред наведеног дисертација садржи и Насловне стране на српском и енглеском језику, једну страну са именима чланова комисије, Захвалницу (2 стране), Сажетак на српском и енглеском језику (по 2 стране), Садржај (2 страна), Биографију кандидата (2 стране), Изјаву о ауторству (1 страна), Изјаву о истоветности (1 страна) и Изјаву о коришћењу (1 страна).

У уводном делу ове докторске дисертације кандидаткиња као основни циљ тезе наводи корелацију између хемијског састава и антиоксидативне моћи дивље боровнице (*Vaccinium myrtillus* L., Ericaceae) као и њених екстраката. Пажња је усмерена на испитивање биолошке активности и хемијске карактеризације плода и листа боровнице, биљне врсте која се традиционално користи у превенцији и лечењу дијабетеса. Кандидаткиња је користила различите методе екстракције и раствараче различитих поларности за налажење погодних услова за добијање екстраката богатих полифенолима. Квантификација најзаступљенијих фенолних једињења је значајна јер омогућава идентификацију дела биљке и технолошког процеса екстракције којим се добијају екстракти са оптималним садржајем компоненти које се литературно наводе као носиоци

антидијабетске активности. Посебна пажња овог истраживања усмерена је и на садржај елемената у биљци (корену, стаблу, листу и плоду) и земљишним супстратима како би се проценила биоакумулациона способност боровнице и механизам усвајања одређених елемената. Након тога изводи се закључак о њеној нутритивној вредности и доприносу дневном уносу есенцијалних елемената као и закључак о уносу токсичних елемената и на основу тога процењује ризик по здравље конзументата. Примена екстракционе процедуре омогућава испитивање мобилности и биодоступности елемената из земљишних супстрата у одређене надземне делове биљке.

У теоријском делу наведени су фактори који утичу на формирање и састав земљишта. Наглашен је значај земљишног супстрата као главног извора макроелемената и микроелемената које боровница може апсорбовати, при чему су наведени и фактори који утичу на апсорпцију елемената од стране биљке. Приказане су процедуре приликом одређивања елемената у земљишту, са посебним освртом на BCR секвенцијалну екстракцију. Описани су типови дијабетеса и патофизиолошки процеси који се налазе у основи развоја болести а на основу којих је и извршена подела на категорије. Кандидаткиња даље објашњава појмове оксидативног стреса и слободних радикала и представља поделу слободних радикала на реактивне врсте кисеоника и реактивне врсте азота, уз освртање на механизме којим настају у ћелији. Кандидаткиња затим описује штетне последице повећаног нивоа слободних радикала у ћелији на молекуле DNK, липида и протеина. Посебну пажњу кандидаткиња је посветила објашњавању улоге коју оксидативни стрес има у нарушавању структуре и функције β -ћелија панкреаса као и развоју компликација у дијабетесу. Даље, кандидаткиња даје преглед ендогених и екзогених антиоксиданаса примарне и секундарне антиоксидативне заштите, и истиче значај конзумирања хране богате смешом различитих полифенолних једињења у односу на употребу појединачних антиоксиданаса у третману болести. Коначно, кандидаткиња описује боровницу, биљку која се у свету користи за лечење бројних болести, укључујући и дијабетес. Након тога дати су подаци о класама секундарних биомолекула и путеви њихове биосинтезе. Посебна пажња посвећена је полифенолном саставу боровнице, у коме се између осталог наводи структура и функционалност ове групе једињења. Кандидаткиња указује на биолошку активност полифенолних једињења, са освртом на деловање слободних радикала и оксидативни стрес. Поред тога, кандидаткиња је укратко описала принципе аналитичких метода за одређивање хемијског састава боровнице, са посебним освртом на течну хроматографију високих перформанси (HPLC) као и индуковано спрегнуту плазму са оптичком емисионом спектрометријом (ICP-OES). Такође су укратко приказане циклична волтаметрија као и спектрофотометијске методе DPPH и FRAP за мерење антиоксидативне активности екстраката.

У експерименталном делу дат је опис узорковања боровнице и земљишта, детаљан опис припреме испитиваних узорака, као и експериментални услови одређивања применом ICP-OES и HPLC методом. Поред тога, детаљно је описана примењена модификована BCR секвенцијална екстракциона процедура.

У поглављу резултати и дискусија дат је приказ добијених резултата. У табелама су приказани садржаји 16 испитиваних макроелемената и микроелемената у корену, стаблу, листу и плоду самоникле боровнице, њихова концентрација у земљишном

супстрату, након разарања са царском водом, као и резултати BCR секвенцијалне екстракције за све 4 фазе. На сликама је приказана расподела елемената по фазама BCR екстракције. Добијени резултати су дискутовани и образложени. Израчунати су и приказани биоконцентрациони фактори (BCF) у односу на збир прве три фазе BCR екстракције. Осим тога, израчунати су транслокациони фактори (TF) који указују на расподелу усвојених елемената у одређеним деловима боровнице. Поред тога, детаљно су дискутовани здравствени аспекти конзумације плода боровнице, како њена нутритивна вредност због присуства есенцијалних макроелемената и микроелемената тако и здравствени ризик услед присуства токсичних микроелемената. Имајући на уму, да се у традиционалној медицини, за лечење широког спектра обољења најчешће користи лист и плод боровнице, праћен је и табеларно представљен садржај макроелемената и микроелемената у воденим и етанолним екстрактима наведених делова биљке.

На основу добијених резултата, у зависности од примењеног растварача, представљени су и дискутовани коефицијенти екстракције елемената. У раду су графички представљени и коментарисани спектрофотометријском методом добијени резултати укупног садржаја фенола, флавоноида, танина, процијанидина, антоцијана у екстрактима боровнице. HPLC анализа омогућила је даљу квалитативну и квантитативну идентификацију ових једињења. Детаљно је дискутована антиоксидативна активност испитиваних екстраката боровнице мерена DPPH и FRAP методом у циљу добијања што потпунијег одговора, с обзиром да ове методе поседују различит механизам деловања. Антиоксидативна активност испитиваних екстраката процењена је и електрохемијски, цикличном волтаметријом. Посебно су дискутовани резултати који су добијени применом Анализе главних компоненти (PCA анализа- Principal component analysis) у циљу процене утицаја садржаја и састава полифенола као и макроелемената и микроелемената на антиоксидативну активност екстраката листа и плода боровнице.

У **закључку** је укратко, на основу анализираних и продискутованих резултата, кандидаткиња представила најзначајније резултате до којих је дошао у току реализације докторске дисертације.

Наведена **литература** садржи листу од 270 литературних навода.

Б. Кратак приказ резултата

У циљу добијања адекватних података потребних за испуњење постављених циљева ове докторске дисертације, одређен је садржај 16 макроелемената и микроелемената у земљишном супстрату као и корену, стаблу, листу и плоду боровнице узоркованим на планини Бјеласица, Црна Гора. Псеудо тотални садржај елемената у испитиваном земљишту одређен је након дигестије узорака са царском водом, док је примењена BCR секвенционална екстракциона процедура омогућила добијање резултата неопходних за дефинисање расподеле елемената по земљишним фракцијама и утврђивање њихове биодоступности. За квантификацију елемената коришћена је ICP-OES метода. Од токсичних метала, арсен није детектован у боровници. С обзиром да је BCR секвенцијална екстракција потврдила изузетну мобилност а самим тим и биодоступност олова на испитиваном земљишном супстрату, израчунате вредности биоконцентрационих фактора

указале су на мали степен акумулације олова. У случају кадмијума иако се нешто већи биоконцентрациони фактор јавља код корена биљке, вредност транслационог фактора показала је да се овај токсични микроелемент у значајнијој мери транспортује до стабла него плодова и листова боровнице. Добијени транслокациони подаци везани за испитиване токсичне метале, поред биоконцентрационих вредности показали су да се плод и листови боровнице могу безбедно примењивати за третирање различитих обољења у традиционалној медицини. Даље, висока VCF вредност у плоду боровнице забележена је само за калијум. Овај макроелемент једини и показао значајан степен транслокације према плоду боровнице. Истакнуто је да конзумирањем испитиваних боровница допринос есенцијалних елемената (мангана и бабра) је врло значајан. Унос токсичних метала конзумацијом 100 г боровнице чини само до 2.62% од максимално прихватљивог нивоа на дневном нивоу, што нам указује да у погледу садржаја токсичних метала нема штетних последица по здравље конзумента.

Ово истраживање је показало да велики утицај на садржај микроелемената и макроелемената у екстрактима има примењени поступак екстракције. Водени екстракти бележе већу концентрацију као и већи проценат екстракције елемената у односу на етанолне екстракте истих делова боровнице. Такође, водени и етанолни екстракти листа бележе већи садржај готово свих елемената него екстракти плода. Изузетак су К и Fe који већи садржај бележе у воденим екстрактима плода него листа. К већи садржај бележи и у етанолним екстрактима плода него листа боровнице. С друге стране водени екстракти плода садржали су више макро- и микроелемената него водени екстракти листа боровнице, што се може објаснити чињеницом да секундарни метаболити биљке показују јаче интеракције са макроелементима и микроелементима у листу него у плоду.

Испитивани екстракти боровнице изузетно су богати фенолним једињењима потврђено је у овом истраживању и поседују високу антиоксидативну активност која је мерена DPPH и FRAP методом. Такође, висока антиоксидативна активност потврђена је електрохемијски, цикличном волтаметријом. Екстракти су показали висок степен корелације између фенола, танина, флавоноида, антоцијана, процијанидина макроелемената и микроелемената и њихове антиоксидативне активности. Потврђен је и велики утицај примењеног поступка екстракције на садржај фенолних једињења у испитиваним екстрактима. Као ефикасније екстракционо средство при изоловању биоактивних једињења показао се етанол у односу на воду. HPLC анализом у испитиваним екстрактима листа и плода боровнице идентификовано је осамнаест фенолних једињења. Најзаступљенија фенолна киселина у екстрактима била је хлорогенска киселина, праћена протокатехинском киселином. Даље, у врло значајном проценту у испитиваним екстрактима заступљени су ресвератрол, изокверцетин, кверцетин, хиперозид.

В. Упоредна анализа резултата кандидата са резултатима из литературе

Кандидаткиња је у оквиру ове докторске дисертације одредила садржаје макроелемената и микроелемената у земљишту као и корену, стаблу, листу и плоду боровнице сакупљеним на планини Бјеласици, на територији Црне Горе. Према нашем сазнању нема података у литератури о садржају елемената у овој биљци прикупљеној у поменутом региону, као ни о саставу земљишта, па су резултати ове дисертације попунили празнину у бази светских података о овом подручју. Такође, иако су хемијски профил и антиоксидативни капацитет боровнице прилично испитани, према нашем сазнању нема истраживања о њиховој корелацији у различитим екстрактима листа и плода боровнице. Познато је да припремање биљних екстраката доводи до хемијских промена већине активних лековитих супстанци, што се нарочито дешава у фази екстракције, услед примене растварача или технолошког процеса [1], те је стога врло важно извршити што бољи избор реагенаса за квантитативнију и селективнију изолацију биоактивних једињења уз минимално присуство примеса. У овом истраживању, за екстракцију фенолних компоненти коришћени су растварачи који поред тога што се могу користити за екстракцију читавог низа различитих супстанци, нетоксични су у односу на људски организам. Узето је у обзир да се биљни водени инфузи најчешће користе за припрему традиционалних фитопрепарата [2], док индустријска производња обично користи етанол као растварач. У складу са наведеним кандидаткиња је користила различите методе екстракције (Soxhlet екстракција, мацерација, екстракција врелом водом) и раствараче различитих поларности (вода, 70% етанол) за налажење погодних услова за добијање екстраката богатих полифенолима. У овом истраживању, HPLC анализом у испитиваним екстрактима листа и плода боровнице идентификовано је осамнаест фенолних једињења, која осим што врло значајно доприносе антиоксидативном потенцијалу, у литератури су препозната као носиоци антидијабетског потенцијала [3,4]. Утицај ових фенолних једињења, према литератури [5,6], на ниво глукозе у крви обухвата антихипергликемијско деловање које се објашњава инхибицијом активности ензима α -амилазе и α -глукозидазе, због чега се успорава ресорпција глукозе из интестиналног тракта и спречава настанак постпрандијалне хипергликемије. На ћелијама масног ткива, литературни подаци указују да ова једињења испољавају деловање слично инсулину, тј. повећавају преузимање глукозе из крви у адипоците. Нешто другачији проценати идентификованих појединачних фенолних једињења објављени у неколико ранијих студија [7-9] од оног које је добијено у овом истраживању могу се објаснити као резултат различитих абиотичких и биотичких фактора којима је биљка примарно изложена, али и као резултат самог поступка екстракције. Према нашем сазнању до сада ниједна студија није потврдила присуство ресвератрола у листу боровнице, док је у плоду биљке литературно потврђен знатно нижи садржај овог једињења у односу на ово докторско истраживање.

О актуелности проучаване проблематике и њеном ширем значају, као и актуелности у свету релевантно говоре два научна рада, један публикован у врхунском међународном часопису (M21) док је други публикован у часопису међународног значаја (M23), као и пет саопштења са међународних скупова штампана у изводу.

Литература:

1. Sathishkumar, T., Baskar, R., Shanmugam, S., Rajasekaran, P., Sadasivam, S.,

- Manikandan, V. (2008). Optimization of flavonoids extraction from the leaves of *Tabernaemontana heyneana Wall.* using L16 Orthogonal design. *J. Nat. Sci.*, 6, 10-21.
2. Bisset, N.G., Wichtl, M. (2001). Herbal drugs and phytopharmaceuticals. *Handbook for practice on a scientific basis*, 2nd ed. Medpharm Scientific Publishers, Stuttgart, Germany.
  3. Vinayagam, R., Jayachandran, M., Xu, B. (2016). Antidiabetic effects of simple phenolic acids: A comprehensive review. *Phytother. Res.*, 30, 184–199.
  4. Vinayagam, R., Xu, B. (2015). Antidiabetic properties of dietary flavonoids: A cellular mechanism review. *Nutr. Metab.*, 12:60, 1-20.
  5. Bahadoran, Z., Mirmiran, P., Azizi, F. (2013). Dietary polyphenols as potential nutraceuticals in management of diabetes: A review. *J. Diabetes Metab. Disord.*, 12:43, 1-9.
  6. Piparo, E.L., Scheib, H., Frei, N., Williamson, G., Grigorov, M., Chou, C.J. (2008). Flavonoids for controlling starch digestion: Structural requirements for inhibiting human α -amylase. *J. Med. Chem.*, 51, 3555-3561.
  7. Može, S., Polak, T., Gašperlin, L., Koron, D., Vanzo, A., Ulrih N.P., Abram, V. (2011). Phenolics in Slovenian bilberries (*Vaccinium myrtillus* L.) and blueberries (*Vaccinium corymbosum* L.). *J. Agric. Food Chem.*, 59, 6998-7004.
  8. Bljajic, K., Petlevski, R., Vujic, L., Čačić, A., Šoštarić, N., Jablan, J., de Carvalho, I.S., Končić, M.Z. (2017). Chemical composition, antioxidant and α -glucosidase-inhibiting activities of the aqueous and hydroethanolic extracts of *Vaccinium myrtillus* leaves. *Molecules*, 22, 703, 1-14.
  9. Stajčić, S.M., Tepić, A.N., Djilas, S.M., Šumić, Z.M., Čanadanović-Brunet, J.M., Četković, G.S., Vulić, J.J., Tumbas, V.T. (2012). Chemical composition and antioxidant activity of berry fruits. *Acta Period. Technol.*, 43, 93-105.

Г. Објављени радови и саопштења који чине део докторске дисертације

Из резултата ове докторске дисертације проистекла су два научна рада, један публикован у врхунском међународном часопису (M21) док је други публикован у часопису међународног значаја (M23), као и пет саопштења са међународних скупова штампана у изводу.

Рад објављен у врхунском часопису међународног значаја (M 21):

1. **Snežana Brašanac-Vukanović**, Jelena Mutic, Dalibor M. Stankovic, Ivana Arsic, Nada Blagojevic, Vesna Vukasinovic-Pesic and Vanja M. Tadic, „Wild Bilberry (*Vaccinium myrtillus* L., Ericaceae) from Montenegro as a Source of Antioxidants for Use in the Production of Nutraceuticals“, *Molecules*, 2018, 23(8), 1864-1884. (IF 2016 =2.861)
<https://doi.org/10.3390/molecules23081864>

Рад објављен у часопису међународног значаја (M 23):

1. **Snežana Brašanac Vukanović**, Vanja M. Tadić, Nada Blagojević, Vesna Vukašinić Pešić, Slađana Đurđić, Milica Stanković and Jelena Mutić „Element accumulation capacity of *Vaccinium myrtillus* from Montenegro: Comparison of element contents in water and ethanol extracts of bilberry plant parts”, Archives of Biological Sciences, 2019, 71(1),145-157.
<https://doi.org/10.2298/ABS181004056B>

Радови саопштени на међународним и националним скуповима штампани у изводу:

1. **Snežana Brašanac Vukanović**, Jelena Mutic, Ivana Arsic, Nada Blagojevic, Vesna Vukasinovic-Pesic, Vanja M. Tadic, IDENTIFICATION OF PHENOLIC COMPOUNDS IN *Vaccinium myrtillus* L. XII international Conference of Chemists, Technologists and Ecologists of the Republic of Srpska, Teslic, Bosna i Hercegovina, (2018)
2. **Snežana Brašanac Vukanović**, Jelena Mutic, Ivana Arsic, Nada Blagojevic, Vesna Vukasinovic-Pesic, Vanja M. Tadic TOTAL PHENOLIC, FLAVONOIDS AND TANNINS CONTENTS IN DIFFERENT EXTRACTS OF *Vaccinium myrtillus* L. XII international Conference of Chemists, Technologists and Ecologists of the Republic of Srpska, Teslic, Bosna i Hercegovina, (2018)
3. **Snežana Brašanac Vukanović**, Vanja M. Tadic, Ivana Arsic, Nada Blagojevic, Vesna Vukasinovic-Pesic, Jelena Mutic, Metals content in different extracts of *Vaccinium myrtillus* L., 25th Congress of the society of chemists and technologists of Macedonia (with international participation), Ohrid, R. Macedonia,61 (2018)
4. **Snežana Brašanac Vukanović**, Jelena Mutic, Dalibor M. Stankovic, Ivana Arsic, Nada Blagojevic, Vesna Vukasinovic-Pesic, Vanja M. Tadic, The antioxidant potential of different extracts of *Vaccinium myrtillus* L. 25th Congress of the society of chemists and technologists of Macedonia (with international participation), Ohrid, R. Macedonia,62 (2018)
5. **Snežana Vukanović**, Jelena Mutić, Vanja Tadić, Nada Blagojević, Vesna VukašinićPešić, Slađana Đurđić, Vesna Vukojević, Content of major and trace elements in *Vaccinium myrtillus* and their extracts, XXIVth Congress of the society of chemists and technologists of Macedonia (with international participation), Ohrid, R. Macedonia,73 (2016)

Д. Провера оригиналности докторске дисертације

Оригиналност докторске дисертације је проверена на начин прописан Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на

Универзитету у Београду (Гласник Универзитета у Београду, бр. 204/22.06.2018). Помоћу програма iThenticate утврђено је да количина подударана текста износи 28%. Иако је на први поглед, велики проценат подударности, детаљним прегледом свих извора подударности, а укупно их је 219, јасно је да овај степен подударности најпре последица преклапања са претходно публикованим резултатима истраживања проистеклих из дисертације. Преклапање од 2 % је са публикованим резултатима и то са додатним материјалом (Supplementary data). За сваку публикацију која није из дисертације, а за коју је нађена подударност, то је преклапање било мање од 1 % и сви су уредно цитирани у дисертацији. Остала преклапања, мања од 1% по извору, су последица општих појмова у вези са темом дисертације. Све наведено је у складу са чланом 9 поменутог Правилника. На основу свега изнетог, Комисија сматра да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

Ђ. Закључак

Комисија је на основу детаљног прегледа докторске дисертације Снежане Брашанац, магистра хемијске технологије, под насловом „Одређивање антиоксидативне моћи и капацитета усвајања метала дивље боровнице (*Vaccinium myrtillus* L., Ericaceae) поријеклом из Црне Горе” закључила да је кандидаткиња квалитетним дефинисањем теме, савременим експерименталним приступом, као и детаљним теоријским разматрањима добијених резултата, реализовао постављене циљеве дисертације.

Докторска дисертација кандидаткиње Снежане Брашанац има практичан значај услед тога што је развила и испитала неколико различитих метода екстракције за добијање екстракта са оптималним садржајем компоненти које се литературно наводе као носиоци антидијабетске активности. У дисертацији су такође испитани и детаљно описани сви најважнији параметри испитиваних метода што ће бити суштински важно за њихову будућу примену у припреми биљног материјала.

Кандидаткиња је окарактерисала различито припремљене екстракте листа и плода боровнице и у погледу хемијског састава и антиоксидативне моћи. Такође, кандидаткиња је у оквиру своје докторске дисертације одредила садржај 16 макроелемената и микроелемената у сваком делу боровнице као и у узорцима земљишта са које је прикупљена боровница и показала да боровница, с обзиром да је пуно заступљена у исхрани становништва може служити као добар извор есенцијалних макроелемената и микроелемената, и да не постоји ризик по здравље конзумента.

Детаљна квантификација фенолних једињења и елементарног састава је омогућила идентификацију технолошког процеса екстракције којим се добијају екстракти са оптималним садржајем компоненти али и дела биљке који је најпогоднији.

Узимајући у обзир савремени тренд увођења лековитих препарата на бази супстанци природног порекла, као и проблеме са којим се популација која има дијагностификован *Diabetes mellitus* среће у свакодневном животу, резултати овог истраживања могу значајно допринети креирању новог природног препарата на бази дивље боровнице.

Резултати научно – истраживачког рада кандидата постигнути у оквиру ове докторске дисертације су објављени у два научна рада, један публикован у врхунском међународном часопису (M21) док је други публикован у часопису међународног значаја

(M23), као и пет саопштења са међународних скупова штампана у изводу. На основу изложеног Комисија предлаже Наставно – научном већу Хемијског факултета Универзитета у Београду, да поднету докторску дисертацију Снежане Брашанац под насловом „Одређивање антиоксидативне моћи и капацитета усвајања метала дивље боровнице (*Vaccinium myrtillus* L., Ericaceae) поријеклом из Црне Горе” прихвати и одобри њену одбрану за стицање академског звања доктора хемијских наука.

У Београду, 25.2.2022.

Комисија:

др Јелена Мутић
ванредни професор, Универзитет у Београду-Хемијски факултет

др Вања Тадић
научни саветник Институт за проучавање
лековитог биља „Др Јосиф Панчић“

др Драган Манојловић
редовни професор, Универзитет у Београду-Хемијски факултет

др Далибор Станковић
доцент, Универзитет у Београду- Хемијски факултет